

**Шопіна Ю. О., к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології,
навчально-науковий інститут права та психології,
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ**

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Загальне визначення правової політики можна знайти у навчальній та науковій літературі. Найбільш вдалим, на наш погляд, є наступне визначення:

правова політика – це система заходів, принципів та стратегій держави, які спрямовані на реалізацію політичного курсу в правовій сфері суспільства з метою забезпечення прав і свобод громадян, законності та правопорядку.

У широкому розумінні, це політика держави заснована на праві, а у вузькому – державна політика саме в правовій сфері. [1, с. 108]

Виходячи із вищезазначеного, можна сформулювати визначення державної політики у сфері права, тобто у контексті вузького розуміння.

Отже, це сукупність дій держави, які полягають у формуванні та вдосконаленні правової системи.

Основна ціль правової політики випливає із самого її визначення і може бути визначена як забезпечення прав і свобод громадян, створення умов для покращення основ правопорядку та дотримання принципу законності в суспільстві.

Звісно, що правова політика України, як будь-якої держави, реалізується через правотворчу діяльність (прийняття та видання законів) та правозастосовчу діяльність (практичну діяльність правоохоронних органів як спеціалізованих суб'єктів правової системи).

Існує твердження, що правова політика є самостійним політико-правовим феноменом, який потребує впорядкування з боку публічної влади.

В теорії права політика тридиційно поділяється на зовнішню та внутрішню. Остання, в свою чергу, має власну структуру (побудову) і проявляється в соціальній, культурній, сімейній, виховній, ідеологічній, управлінській, правовій та інших сферах.

І тут найголовнішу роль відіграє правовий аспект, тобто правова політика України. Сутність правової політики є стратегічне планування у правовій сфері за допомогою якого її суб'єкти переглядають стратегічний напрямок своєї організації та діяльності для досягнення цілей, що визначені органами публічного управління для громадян.

Носієм суверенітету правової політики є держава Україна, яка розповсюджує свою владу на всіх осіб, що перебувають на її суверенній території. Кожна держава формує та створює свою власну правову політику шляхом тривалого процесу. Ідеї, прагнення та бажання громадянського суспільства втілюється в життя через діяльність державних органів, що мають у своєму розпорядженні механізми переконання та примусу. Тобто такі веління є загальнообов'язковими для виконання усіма членами суспільства.

Роль України як суверенної держави у реалізації правової політики є визначною, адже вона має всі «важелі» для її реалізації, включаючи функцію контролю.

Нормативно-правові документи України закріплюють підстави і надають право державним органам і посадовим особам здійснювати її правову політику.

До таких суб'єктів слід віднести: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет міністрів України та інші державні органи і інститути.

В Конституції України, як законі прямої дії, наголошується (вказується) на різнобічності сфер та шляхів реалізації політики вищезазначеними суб'єктами конституційного права.

У формуванні та реалізації правової політики можуть приймати участь й інші суб'єкти: міністерства, відомства та їх структурні елементи (управління, служби, відділи).

Суб'єктами правової політики можуть також бути: Верховний та Конституційний Суд України (ст. 1 Закону України «Про судоустрій та статус суддів»). [2]

Суди забезпечують захист гарантованих Конституцією України та законами прав та свобод людини і громадянина, юридичних осіб, інтересів суспільства і держави.

Далі варто назвати політичні партії, які поряд з державою є активними суб'єктами у реалізації правової політики. Саме вони здійснюють і вирішують завдання з досягнення законного контролю над управлінськими процесами в Україні (Закон України «Про політичні партії в Україні»). [3]

Суб'єктами правової політики в Україні є також її громадяни. Вони можуть певним чином впливати на процес формування правової політики в державі, наприклад, згідно зі статтею 71 Конституції України – громадяни України наділені однаковими виборчими правами і можуть приймати участь у виборах до органів державної влади та органів місцевого самоврядування на основі загального, рівного та прямого виборчого права шляхом таємного голосування. [4]

Отже, без ефективної діяльності державних органів будь-який вид державної політики, зокрема, правової не може бути реалізованим. При цьому, їх діяльність повинна бути прозорою і здійснюватися у повній відповідності з законами України.

Державно-правову політику держав, зокрема України, обумовлюють такі чинники:

- 1) необхідність упорядкування правової інформації;
- 2) встановлення єдиних напрямків розвитку державного, публічного та правового простору;
- 3) встановлення єдиної державної ідеології;
- 4) розвиток правової культури та правосвідомості суспільства;
- 5) потреба в нормативному забезпеченні організаційної, політичної, економічної та соціальної сфер співжиття людей. [1, с. 49]

Як висновок, політика, зокрема правова, може сприяти як суб'єктивному так і об'єктивному прийняттю рішень органами управління для певних цілей, що визначаються державою як пріоритетні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖРЕЛ:

1. І. Журавська. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», серія: «Юридичні науки» № 4 (28), 2020.
2. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02. 06.2016 № 1402-VIII станом на 04 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення 01.10.2025).
3. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 № 2365-III: станом на 19 груд. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (дата звернення 01.10.2025).
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 01.10.2025).